

El *curull* d'una mesura

(ALDC, IV, 853. El *curull* d'una mesura)

L'enunciat designa la 'porció d'àrids que sobresurt de les vores d'una mesura'. Els significants més estesos són *caramull*, *curull* i *colmo*, que s'oposen a (*a*) *ras* 73, 74, 78, 80-83, 152, 155, 187, (*mesura*, *barcella*) *rasa* 4, 14, 24, 30, 34, 45, 49, 67, 163, *rasar* 21, *rautar* 19, *radeu* 87, 94, *raiau* 87.

Caramull és d'origen obscur; potser deriva de *corumullar*, del llat. CUMULARE 'amuntegar' encreuat amb *COROLLARE, der. de COROLLA 'coronament', origen de *curull*, *curullar*. La forma originària és *coromull* (var. *curumull* 64, del cat. or., per canvi de [o] àtona > [u]); *cormull* 131, 136, 141, 142, 144, 147, 148, 151, 152, 185, per síncope vocàlica, *gormull* 12, amb sonorització de l'oclusiva inicial (com ross. *gorp* 'corp'), *cromull* 149, per metàtesi; *comull* 149 i *commull* 189, per absorció de la ròtica. *Caramull* presenta el canvi de [o] > [a], [ə], freqüent en posició inicial (com *clotell* > *clatell*, cf. Veny, 1999 c), *caromull (cf. *caromul*), i ulterior assimilació; var. *acaramull* 123, amb pròtesi originada per la freqüència de la locució *a caramull*; *garamull* 66, amb sonorització de l'oclusiva inicial (com *gormull*); *caromul* 162, amb despalatalització de la [ʎ] final, pròpia d'una població de contacte de llengües; (*mesura*) *caramulla* 71, forma adjectivada; del verb (*a*)*caramullar* s'han format els der. *caramullat* 106 i (*mesura*) *acaramullada* 116, que, per atracció de *grumollar* (der. de *grumoll*, i aquest, de *grum* < GRUMUS 'pilotet de terra engrunada'), han donat *grumollat* 88, *agrumollada* 44 i *grumoll* 92. Queden encara les formes sincopades *carmull* 86, 95, 125, 127, 129, 133, 135, 143, *carbull* 86, per l'equivalència acústica M = B (cf. Veny, 1986 b); *acarmullat* 128; *cormull*, *gormull*, ja citats, *curmull* 15, 27, 40, 41, 91, 97, 105, 146, 181; i les metatitzades *crumull* 51, 59, *acrumullat* 33, *cramull* 41, 53, 65, 68; *cremull* 114, 145, per la

inestabilitat de *a* àtona (cf. Veny, 2007 c); *clamull* 48, *clumull* 49, per intercanvi de líquides *r* = *l*.

Curull probablement deriva de COROLLA 'coroneta, garlanda', encreuat amb *caramull*, *curucull*; var. *curoll* 63, *en curoll* 67, que serien testimonis de l'ètim COROLLA; *curulla* 50, 55; (*mesura*) *curullada* 45, del verb *curullar* 21.

Colmo és un manlleu al cast. o arag. *colmo* (< llat. CUMULUS 'porció que depassa la mesura'); var. *colma* 159, reducció de (*barcella*) *colma* 162; *cormo* 153, 154, per rotacisme de la *l*, com *coromó* 165, amb el suf. -ó (< -ONE); *comula* 4, probable reducció de *mesura comula*, manlleu a l'oc. *comola*.

Altres significants giren entorn de la idea de: **1**) 'ben ple': *mesura plena* 14, 23, 24, 30, 34, 38, 103, *a plenes* 100, *bona mesura* 31; **2**) 'normal': *mesura corrent* 26, *a corrent* 149, 152; **3**) 'fent munt': *muntó* 176, der. de *munt*; *cucurull* 36; *caparulla* 182; *mesura quitllada* 8, de l'oc. *quitllar* 'posar dret', der. de *quitlla*; *cimat* 43, *acimat* 42, der. de *cim*; *encimbellat* 17, 25, *mesura encimbellada* 28, der. de *cimbell*, sentit que, per metàfora, es desprèn de 'ocell o objecte posat al cim d'un pal per a atreure els ocells' (< llat. *CYMBELLUM), amb les var. *mesura acimbollada* 32; *mesura cimbellada* 13 i *encimbellat* 52, amb epèntesi de ròtica; el ross. *curruntum* 1, 2, préstec de l'oc. *couroundoun* (Mistral, 1878-1886); *sobreixir* 124; **4**) 'mesura de grans': *bacineta* 47, amb metonímia.

Des del punt de vista geolingüístic, notem la gran extensió de *caramull*, amb les seves variants, l'àrea exclusivament catalanocentral de *curull*, la isoglossa de l'interferit *colmo* en val. i elements puntuals de l'occitanisme *curruntum* en ross.

Són mots normatius *curull* i *caramull*, des del DG₁, 1932.